

Pedikulóza - zavšivenie

sa vyskytuje na celom svete, postihuje ľudí všetkých vekových skupín, hlavne však deti. Pôvodca pedikulózy voš detská (*Pediculus capitis*), cudzopasník živiaci sa krvou hostiteľa, je schopný parazitovať iba na človeku. Voš detská sa nepodíela na prenose choroboplodných zárodkov. Vyšší výskyt vši detskej je spôsobený tým, že napadnuté deti nie sú včas a v potrebných intervaloch odlišované.

Žije vo vlasatej časti hlavy, ale aj napr. v obočích, brade, fúzoch. Samček dosahuje veľkosť 2-3 mm, samička 2,9-3,5 mm. Voš detská má ústne ústroje prispôbené k bodaniu a cicaniu. Živí sa prúdiacou krvou, za prirodzených podmienok prijíma potravu každé 2-3 hodiny. Samičky kladú denne 3-4 vajíčka (hnidy) ku koreňom vlasov pevným prakticky nerozpustným tmelom. Z vajíčok sa liahnu larvy (pri teplote 25 °C za 13-19 dní, pri teplote 30°C za 7-14 dní). Vývoj vši z vajíčok cez larválne štádiá až k dospelému jedincovi trvá priemerne 20 dní, jeho dĺžka závisí od teploty (pri teplote 28-30°C trvá vývoj 18-22 dní, pri 37°C 14-15 dní).

Vajíčka (hnidy) zostávajú na vlasoch aj po vyliahnutí vši. Tieto hnidy sú len kozmetickou chybou, môžu však byť príčinou nesprávnej diagnózy a dôvodom k zbytočnej a opakovanej aplikácii odlišovacích prostriedkov. Hnidy na vlasoch odrastú za niekoľko mesiacov.

Živé hnidy sú žltobiele s rozmermi 0,8x 0,3 mm, po vyliahnutí sú priesvitné. Na vrchole hnidy je viečko, ktorým vyliahnutá voš vylezie. Dospelé samičky žijú priemerne 3 týždne. Za život nakladú asi 100-140 vajíčok.

Keďže voš detská parazituje len na človeku, zdrojom nákazy je vždy zavšivený človek. Od zavšiveného zdroja je možný prechod na nového hostiteľa od začiatku zavšivenia až do doby jeho likvidácie.

Vo väčšine prípadov počet lezúcich vši neprevyšuje vo vlasoch číslo 10. Lezúce vši sa zdržujú na celej hlave, ale predovšetkým na vlasoch v spánkovej oblasti v záhlaví a okolo uší, kde si tiež najčastejšie pripevňujú vajíčka.

Vši na vlasoch trvale kratších než 1 cm nie sú schopné prežiť.

Prenos

Vši sa šíria v ľudskej populácii hlavne pri priamom styku, pri fyzickom kontakte hláv zväčša v kolektívoch (rodina, predškolské a školské zariadenia, ubytovne). Prostredie mimo vlasovej prikrývky človeka je pre voš detskú zreteľne veľmi nepriaznivé preto vši vlasy dobrovoľne neopúšťajú. Letmý dotyk hláv je spravidla nedostatočný pre prenos. Iný spôsob prenosu zatiaľ nebol dokázaný.

Diagnostika

Na diagnostiku zavšivenia slúži dôkladná prehliadka vlasov, pri ktorej hľadáme hnidy a vši. Charakteristickým miestom nálezu hníd je hlavne časť hlavy za ušnicami a v spánkovej oblasti v záhlaví. Jediným spoľahlivým dôkazom trvajúcej zavšivenosti je nález živých lezúcich vši.

V prípadoch, keď sú vajíčka (hnidy) na vlasoch vzdialené od pokožky menej ako 8 mm, je prítomnosť živých lezúcich vši pravdepodobná. Lezúce vši možno nájsť vizuálnou prehliadkou vlasov, pri dobrom osvetlení. Citlivejšou metódou diagnózy je suché vyčesávanie, (spoľahlivosť metódy je asi 87%). Ešte citlivejšie je vlhké vyčesávanie, pri ktorom sú vlasy najskôr mierne zvlhčené šampónom s kondicionérom. Tým sú vši znehybnené a ľahšie sa vyčesú. V oboch prípadoch je nutné použiť hustý hrebeň (všiváček), kde vzdialenosť jednotlivých zubov je 0,2 – 0,3 mm. Vyčesávanie vši vykonávame nad

bielym papierom, ktorý sme položili na stôl, hlava má byť sklonená a vyčesávanie začíname od zátylku. Vyčesávanie je potrebné vykonať do vypadnutia prvých niekoľko vší alebo po dobu 5 minút. Ak ani po tejto dobe nebola žiadna voš vyčesaná, dieťa možno považovať za negatívne, nezavšivené. Vyčesávanie je treba vykonať každé 3 – 4 dni po dobu 2 týždňov.

Opatrenia, ktoré je nutné vykonať:

- U všetkých detí a pedagógov v triede a ich všetkých rodinných príslušníkov, ktorí sú zavšivavení je nutné umyť vlasy šampónom proti všiam dostupným na trhu – Parasidose, presne podľa návodu výrobcu, alebo dezinfekčným sprayom Diffusil H. (Každé balenie odvšivovacieho prípravku však možno použiť k odvšivovaniu niekoľkých osôb, napr. jedným balením vlasovej vody Diffusil H je možné odvšiviť 10 -15 detí.) Šampón treba aplikovať na mokré vlasy masírovaním vlasovej pokožky a nechať pôsobiť 3 minúty, potom opláchnuť čistou vodou. Šampón je potrebné aplikovať aj druhýkrát, nechať pôsobiť 3 minúty a potom dôkladne opláchnuť čistou vodou. Na dosiahnutie požadovaného výsledku sú tieto 2 po sebe idúce aplikácie nevyhnutné. Dôležité je aplikovať túto kúru naraz u všetkých členov kolektívu (triedy aj jednotlivých rodín). Ak sa táto kúra neaplikuje u všetkých a v rovnakom čase, môže dochádzať k ďalšiemu prenosu. K zabezpečeniu spoľahlivého účinku (k likvidácii lariev vyliahnutých z hníd, ktoré predsa len prežili) je potrebné použitie šampónu po 14 dňoch opakovať. Na trhu sú k dispozícii aj iné prípravky napr. Devos – vlasový gél, Jacutin gel, Nemoxan – kondicionér, prípadne iné podľa aktuálnej ponuky. Ich použitie je však vždy nutné kombinovať s použitím šampónu. Uvedené prípravky sa dajú zakúpiť v lekárni. Sú aj prípravky na lekárske predpis, ktoré predpisuje odborný kožný lekár. Častou chybou je zbytočná aplikácia týchto prípravkov z „preventívnych“ dôvodov. Pri výskyte vší v triede rodičia sa snažia odvšivovať svoje deti bez toho, že by u nich našli vší.
- Predmety prichádzajúce do priameho styku s vlasmi (hrebene, kefy) je potrebné ošetriť prípravkom Biolit na lezúci hmyz, prípadne namočiť do roztoku s obsahom chlóru (Savo, Chloramín) alebo Persterilom.
- Zásadné je zabezpečenie vysokej úrovne osobnej hygieny. Každý člen kolektívu musí používať vlastné predmety osobnej hygieny (uterák, hrebeň) a zabrániť ich vzájomnému požíčovaniu. To isté platí aj v prípade čiapok, šatiek, prípadne iných pokrývok hlavy.